

תני: רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהן הן זכרון.

— אור לישורים —

ברייתא: רבן שמעון בן גמליאל (השני, נשיא ותנא בדור הרביעי) אומר: אין עושין נפשות לצדיקים – אין בונים לצדיקים מצבות זיכרון על קבריהם כדי לעשות להם זכר, מפני שדבריהן הן זכרון (בנוסח הבבלי של מסכת שקלים: 'דבריהן הן הן זכרון') – דבריהם של הצדיקים, שאומרים בשמם לאחר מותם, הם זכר להם.

חכמים הסתייגו מבניית נפש למת וראו בה בזבוז.

☆☆☆

במסירה שלפנינו נוסף כאן על ידי מגיה קטע (פרטי הגרסאות תואמות את דפוס ונציה הבבלי). כל הקטע (שבחלקו מעובד על פי הבבלי) נמצא רק בנוסח הבבלי של מסכת שקלים (בכתב יד הבבלי, בכתב יד שקלים ובדפוס ונציה הבבלי, וכן בפירושי תלמיד רשב"ש ורבנו משולם ובראשונים בעלי הנוסח הבבלי), ואינו נמצא במסירה שלפנינו (בהעתקת הסופר) וב"שרידי הירושלמי" (וגם לא בספר "והזהיר" המרבה להעתיק אגדות) ובשום מקור מהנוסח הירושלמי של מסכת שקלים.

הקטע הארוך שנוסף בסוף פרק ב נמצא רק בכתבי היד ובשאר העדויות של הנוסח הבבלי של מסכת שקלים, והוא קטע משולב ומעובד על פי ירושלמי ברכות פרק ב, שבת פרק א ובבלי יבמות צ"ב - עיבוד אומנותי ממש, כאשר קטעי הירושלמי והבבלי משוזרים ומשולבים זה לתוך זה, והוא אופייני לדרך עיבודו המכוון של הנוסח הבבלי של מסכת שקלים ("מסורת לימוד ומסורת נוסח של התלמוד הירושלמי", "מחקרים בספרות התלמודית", עמוד 26).

קטע האגדה חדר לירושלמי בידי המעתיקים, ולא היה חלק מקורי של התלמוד, כפי שיצא מתחת יד עורכיו ("לחקר הגופים הזרים האגדיים בירושלמי", "תרביץ" סד, עמוד 245 הערה 44).

☆☆☆

להחליף (לפדות שבוי בשבוי ולגבות טלית בטלית) - רשאים הם להחליף, ואין מוחים בידם (אין מתנגדים להם, מניחים להם לעשות) על כך (משום שכוונתם של מי שנתנו לגבאים היתה שהגבאים יהיו רשאים להחליף).

בתוספתא שקלים, א"ב שנו: מותר עניים לעניים. מותר שבויים לשבויים. ואם אמר: "לעני זה", "לשבוי זה" - מותרו שלו (של אותו עני ושל אותו שבוי, שהנותן הקנה לו את כל הסכום שנתן לו). מותר מתים למתים. מותר המת ליורשיו. רבי מאיר אומר: מותר המת יהא מונח עד שיבוא אליהו. רבי נתן אומר: מותר המת בונים לו נפש על גבי קברו, או יזלח לו זלח לפני מיטתו. אין גובים כסות בכסות, ואין פודים שבוי בשבוי, ואין ממחים ביד הפרנסים על כך.

דברי רבי נתן אינם בנוסח המשנה שבכתב יד הבבלי ובכתב יד שקלים, אבל ישנם בכתבי היד של המשנה ובנוסח המשנה שבמסירה שלפנינו ובדפוס ונציה הבבלי.

דברי רבי נתן במשנה הם תוספת שנוספה במשנה על פי הברייתא שבתוספתא שהובאה בירושלמי ("מבוא לנוסח המשנה", עמודים 832, 952 ו-975).

מדברי הירושלמי כאן אין שום ראיה שלא היו להם דברי רבי נתן במשנה, שהרי הביאו בירושלמי גם את סוף דבריו, ולפיכך העתיקו את כל הברייתא ("תוספתא כפשוטה").

רבי נתן אינו נזכר במשנה מלבד כאן (במשנה ברכות ט, דברי רבי נתן אינם מגוף המשנה), ואכן גם בירושלמי כאן דברי רבי נתן מובאים בצורה "תני בשם רבי נתן", כאילו אינם במשנה. ונראה שדבריו חדרו מברייתא למשנה ("משנת ארץ ישראל", מסכת שקלים, עמודים 110-111).

מציעים ברייתא: תני: – שונה (התנא) / שנוי (שנויה